17

de verzameling

WILLEM BRAKMAN

van t. van deel

CATALOGUS 17

ARTISTIEK BUREAU

EEN SPEELSE SCHUILKELDER

A.H.J. Dautzenberg

Geborgenheid. Dé queeste in het leven van Willem Brakman was volgens mij zijn zoektocht naar geborgenheid. Uiteindelijk vond hij die in de literatuur, in zíjn literatuur. Al blijft het de vraag in hoeverre hij daarin daadwerkelijk is geslaagd, want ook in zijn laatste romans druipt de rusteloosheid van de pagina's. Misschien toont Brakman met zijn piramidaal œuvre wel aan dat geborgenheid slechts een zinnebeeld is, dat de mens veroordeeld blijft tot een eenzaam bestaan, gedomineerd door onrust en onveiligheid. En de dreiging manifesteert zich niet alleen in de buitenwereld, was het maar waar, ook de binnenwereld is een onuitputtelijke bron van onvoorspelbaarheid, van gevaar.

Brakman bewandelde het grensgebied tussen beide werelden met zerp én zoet gemoed, verkende de diffuse contrapunten waarop binnen en buiten elkaar ontmoeten. Hij daagde beide werkelijkheden uit hun ware gezicht te tonen, zodat hij, de zoekende demiurg, de balans kon opmaken. Dat laatste niet alleen in de verstandelijke zin van het woord, want Brakman zocht zijn toevlucht vooral ook in het irrationele; de rechterhersenhelft draaide bij hem overuren. Voor hem liever geen wetenschappelijk gewauwel en naturalistisch gezever, maar kleuren, gevoelens en vormen. Brakman was duidelijk een beelddenker, een man die intuïtief schreef én tekende.

De kunst vormde voor de voormalige huis- en daarna bedrijfsarts – de volgorde, de afnemende importantie, is veelzeggend – een speelse schuilkelder, een plek waar alles kon. Het woord 'schuilkelder' lijkt op gespannen voet te staan met het wezenskenmerk van kunst, vrijheid, maar geborgenheid heeft muren nodig, al dan niet in overdrachtelijke zin. Brakman metselde die muren het liefst zelf, en versierde die vervolgens met bloemrijke taal en bonte kleuren, en met humor. Ik vermoed echter dat het bestaan voor hem een gevangenis bléef, helaas, en deels zelfgebouwd, maar wat blíjft het voor de lezer verlichtend om in zijn werk te kunnen (ver)dwalen.

Met *Geestman* bracht ik een hommage aan Willem Brakman en dan vooral aan diens roman *Nazomer*, al hebben de recensenten dat niet opgemerkt. De boeken van Brakman werden bij leven van de schrijver al nauwelijks gelezen – met de groei van zijn œuvre kelderden de oplagecijfers; 'te moeilijk' was het

gangbare oordeel –, laat staan dat de huidige, door gemakzucht en ongeduld gedreven generatie bekend is met het 'ondoorgrondelijke' œuvre, een œuvre dat in meerderlei opzicht een antithese vormt op de met populisme gegarneerde tijdgeest. De vraag is of dat erg is. Brakman schreef naar eigen zeggen voor de goede verstaander, en die goede verstaander weet zijn of haar weg heus wel te vinden. Bovendien kan hij of zij nu rijkelijk putten uit deze bijzonder kleurrijke catalogus. Ik reserveer bij deze de nummers 66 en 84.

Tilburg, torenkamer, 25 september 2020

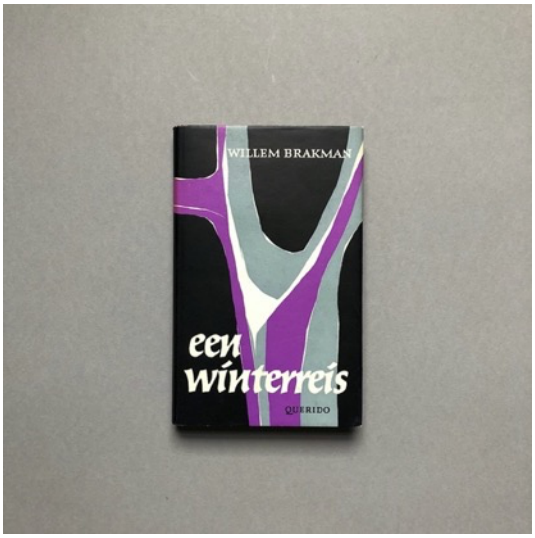

1 **Willem Brakman** *Een winterreis.* Amsterdam: Querido, [maart] 1961. 210 x 134 mm. Heellinnen met stofomslag. Band- en omslagontwerp Helmut Salden. 156 p. Eerste druk. Omslag op de rug licht verbruind en wat geschaafd. € 20

¶ Debuutroman. Bekroond met de Lucy B. en C.W. van der Hoogtprijs.

2 **Willem Brakman** *Die ene mens.* Amsterdam: Querido, [oktober] 1961. 209 x 135 mm. Heellinnen met stofomslag. Band- en omslagontwerp Helmut Salden. 216 p. Eerste druk. Omslag deels verschoten en met twee scheurtjes. € 15

3 **Willem Brakman** *De weg naar huis.* Amsterdam: Querido, [maart] 1962. 210 x 135 mm. Heellinnen met stofomslag. Band- en omslagontwerp Helmut Salden. 208 p. Eerste druk. Omslag deels licht verschoten. € 15

4 **Willem Brakman** *De opstandeling.* Amsterdam: Querido, [augustus] 1963. 210 x 133 mm. Heellinnen met stofomslag. Band- en omslagontwerp Helmut Salden. 228 p. Eerste druk. Omslag op de rug iets verbruind en bovenaan geschaafd. € 15

5 **Willem Brakman** *De gehoorzame dode.* Amsterdam: Querido, [mei] 1964. 210 x 136 mm. Heellinnen met stofomslag. Band- en omslagontwerp Boudewijn Ietswaart. 296 p. Eerste druk. Mooi exemplaar, met slechts wat verbruinde schutbladen. € 20

¶ Met onbeschreven ansichtkaart, waarop het graf van Lazarus staat afgebeeld. Lazarus is de hoofdpersoon van deze roman.

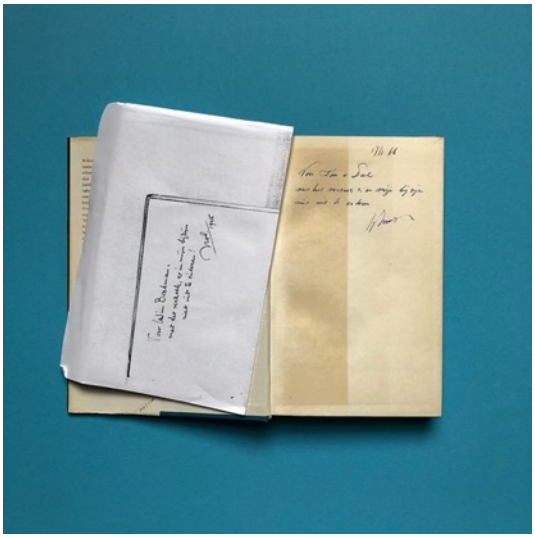

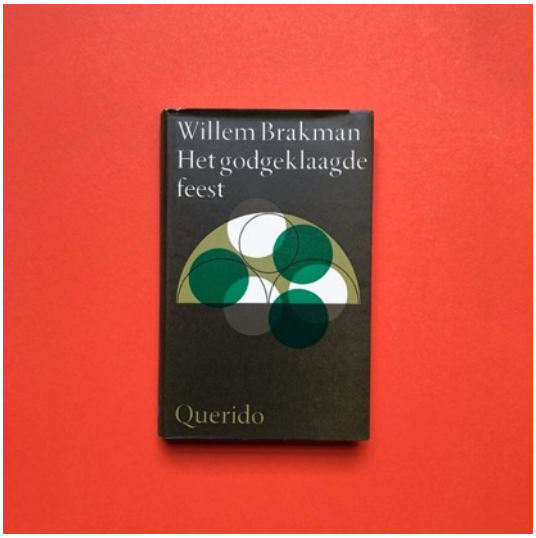

6 **Willem Brakman** *Water als water.* Amsterdam: Querido, [april] 1965. 210 x 134 mm. Heellinnen met stofomslag. Band- en omslagontwerp Harry Sierman. 220 p. Eerste druk. Omslag op de rug iets verbruind. € 60

¶ Opdracht van de auteur in balpen op het schutblad: '17/1. 66 | Voor Tom v Deel | met het verzoek er in mijn bijzijn | niet uit te citeren | WBrakman'.

Met fotokopie van dezelfde opdracht van Nol Gregoor aan Willem Brakman, in de clandestiene oorlogsuitgave *Twee Hyacinten*, gedateerd '1945'.

'In 1964 heb ik als negentienjarige student Nederlands, in mijn hoedanigheid van redacteur van de jongerenpagina 'Ruimte voor ons' van onder meer de Nieuwe Haagsche Courant, *Willem Brakman, op mijn verzoek, opgezocht in Enschede, aan de Varviksingel. Ik wilde hem interviewen over zijn zopas verschenen roman* De gehoorzame dode *– een interview dat mede werd gestuurd door mijn bewondering voor het, nog weinige, eerdere werk. [...] Omdat ik voor mijn studie een kleine scriptie wilde maken, romananalytisch van aard (want dat was toen de nieuwe mode), over het verhaal 'Herfstmanoeuver' in* Water als water *zal ik mij begin januari 1966 weer naar Enschede hebben begeven, om nog wat nadere inlichtingen te verkrijgen. Alweer was de ontmoeting alleraangenaamst en aangezien ik nogal vaak in mijn gesprek met de schrijver passages aanhaalde uit zijn verhaal (of misschien wel novelle) en hem verzocht om iets in mijn exemplaar te schrijven, ik was tenslotte een echte liefhebber, kreeg ik de eerste opdracht van Willem Brakman ingeschreven [...] Ik vond het een behoorlijk geestige, geheel bij hem passende opdracht en ging verguld naar Amsterdam terug. Meer dan dertig jaar, zeker, heb ik niet geweten dat deze opdracht een citaat is en wel uit een bundeltje van Nol Gregoor,* Twee Hyacinten, *dat ik ergens in de vroege jaren 2000 van Brakman te leen kreeg en waarin ik zag dat zijn vriend Gregoor de volgende opdracht had geschreven: [...] Al wel eerder, maar toen pas helemaal voelde ik mij opgenomen in een vriendschapsdriehoek.'*

7 **Willem Brakman** *Het godgeklaagde feest. Een beeldroman.* Amsterdam: Querido, [maart] 1967. 209 x 136 mm. Heellinnen met stofomslag. Band- en omslagontwerp Harry N. Sierman. 196 p. Eerste druk. Omslag op de rug licht verbruind. € 15

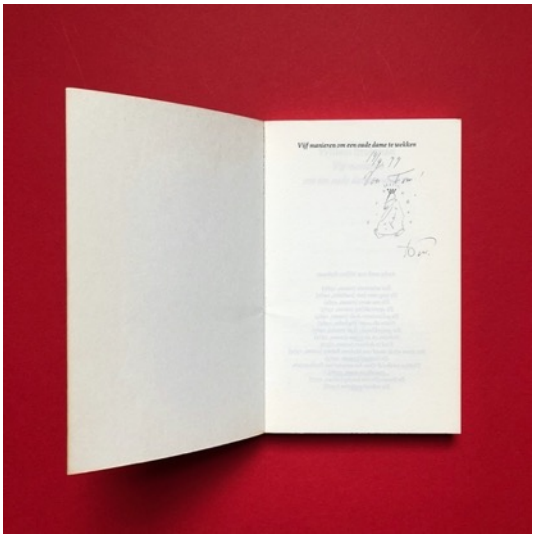

8 **Willem Brakman** *Debielen en demonen.* Amsterdam: Querido, [oktober] 1969. 199 x 124 mm. Paperback. Omslagontwerp Harry N. Sierman. 132 p. Eerste druk. Leesvouwen. € 12

¶ Naam en jaartal in blauwe inkt op de Franse titel: 'tvdeel | 1969'. Met door Van Deel met potlood geschreven kruisjes en pijltjes in de marge.

9 **Willem Brakman** *Kind in de buurt.* Amsterdam: Querido, [oktober] 1972. 199 x 124 mm. Paperback. Omslagontwerp Ary Langbroek met gebruikmaking van een foto van Wim Verschoor en Eric Wondergem. 112 p. Eerste druk. Iets scheefgelezen. Randen minimaal gesleten. € 12

¶ Naam en jaartal in blauwe inkt op de Franse titel: 'tvdeel | 1972'. Met door Van Deel gemaakte potloodaantekening op binnenzijde omslag.

10 **Willem Brakman** *Vijf manieren om een oude dame te wekken.* Amsterdam: Querido, [september] 1979. 199 x 125 mm. Paperback. Omslagontwerp Harry N. Sierman met gebruikmaking van een foto van Feddo van Gogh. 124 p. Eerste druk. Hoekjes iets gevouwen. € 30

¶ Opdracht van de auteur in balpen op de Franse titel: '14/9. 79 | Voor Tom! | ("Brakmannetje" met kroontje) | Wim'.

11 **Willem Brakman** *De Gegoeden.* Utrecht: Reflex, [oktober] 1980. 209 x 136 mm. Heellinnen met stofomslag. Omslagontwerp Richard van den Dool. 36 p. Geïllustreerd door Eric Wittenberns. Eerste druk. Novellen-reeks 4. Omslag deels verschoten en verbleekt. € 45

¶ Nummer 31 [!] van 30 Arabisch genummerde en gesigneerde luxe-exemplaren, gebonden in linnen en voorzien van een originele ets van Wittenberns, gesigneerd in potlood: 'Eric Wittenberns druk v.d. etser h.c. I'.

12 **Willem Brakman** *De Gegoeden.* Utrecht: Reflex, [oktober] 1980. 209 x 135 mm. Ingenaaid. Omslagontwerp Richard van den Dool. 36 p. Geïllustreerd door Eric Wittenberns. Eerste druk. Novellen-reeks 4. Omslag deels verschoten. € 35

¶ Met door Brakman beschreven en gesigneerd kaartje, vijf regels, gericht aan 'Beste Tom', over deze uitgave: '[...] een heel mooi verhaal met werkelijk ragfijne gemenigheidjes [...]'.

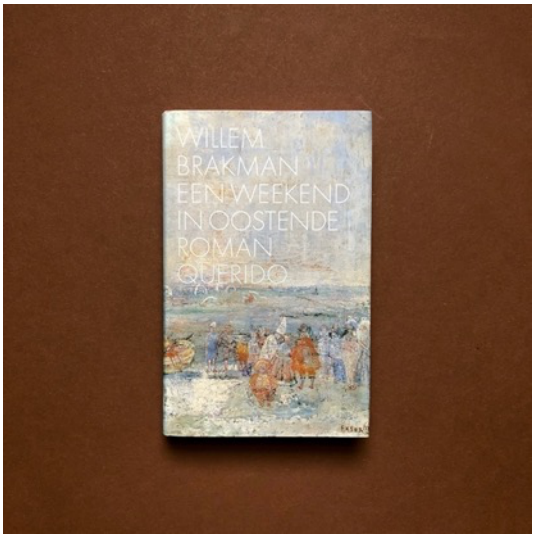

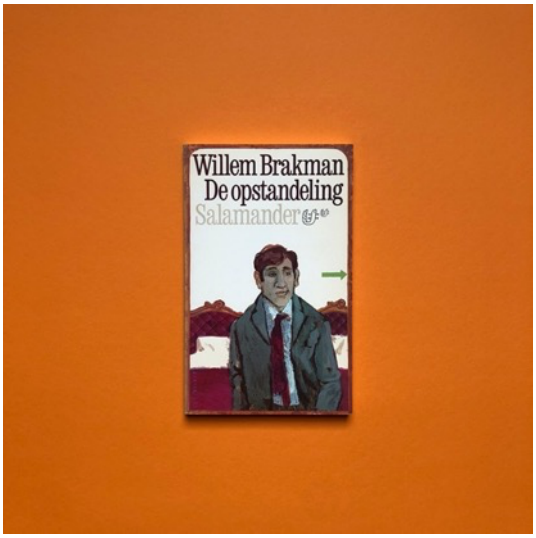

13 **Willem Brakman & Nol Gregoor** *Op het quatrijn. Kwatrijnen.* Oosterbeek: Bosbespers, (1980). 200 x 130 mm. Ingenaaid met omslag. (48), XVI p. Gedrukt in een oplage van 350 exemplaren. Eerste druk. Rug verbruind. € 30

¶ Nummer XXXIX van L Romeins genummerde exemplaren, niet voor de handel bestemd.

Gesigneerd door beide auteurs in balpen op de Franse titel.

14 **Willem Brakman** *Zeeland bestaat niet. (Met een Verantwoording door Gerrit Jan Kleinrensink).* Oosterbeek: Bosbespers, (september) 1981. 200 x 129 mm. Ingenaaid met omslag. Omslagontwerp Koos van Tol. 56 p. Eerste druk. € 12

¶ Met door Rody Chamuleau getypte en gesigneerde brief, zes regels, gericht aan 'Beste Tom van Deel', over deze 'eenmalige uitgave' en een erratum.

15 **Willem Brakman** *Een weekend in Oostende.* Amsterdam: Querido, 1982. 205 x 131 mm. Heellinnen met stofomslag. Band- en omslagontwerp J. Tapperwijn met gebruikmaking van een illustratie van James Ensor. 168 p. Eerste druk. Mooi exemplaar. € 45

¶ Opdracht van de auteur in balpen op de Franse titel: '14/10. 82 | Voor Tom! | = | onvermoeid | & immer waakzaam! | Wim'.

'De karakteristieken zouden iets te maken kunnen hebben met de rol die ik, mede, gespeeld heb bij de toekenning van de P.C.Hooftprijs enkele jaren daarvoor, of ook met het feit dat ik van meet af aan een onmiskenbare pleitbezorger ben geweest van zijn werk.'

Met twee door J.H. Knopper (Ministerie van CRM) getypte en gesigneerde brieven, gericht aan 'Geachte heer Van Deel', over zitting nemen in de jury van de P.C. Hooftprijs 1980. Met door Van Deel geschreven blad met notities over de stemming van de jury. Met gedrukt *Rapport van de jury, uitgebracht aan de minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk.* Met gedrukte uitnodiging voor het bijwonen van de uitreiking van de P.C. Hooftprijs 1980 aan Willem Brakman.

16 **Willem Brakman** *De opstandeling.* Amsterdam: Querido, 1982. 184 x 115 mm. Pocket. Omslagontwerp Hermanus Berserik. 176 p. Derde druk. Salamander 549. Egaal verbruind. € 15

¶ Opdracht van de auteur in balpen op de Franse titel: '2/7. 84 | Voor Tom! | Wim'.

17 **Willem Brakman** *Een wak in het kroos.* Amsterdam: Querido, 1983. 199 x 124 mm. Paperback. Omslagontwerp J. Tapperwijn. 144 p. Eerste druk. Rug verschoten. € 35

¶ Opdracht van de auteur in balpen op de Franse titel: '25/5. 83 | Voor mijn goede vriend | Tom! | met het verzoek er veel | en vaak uit te citeren! | Wim'.

'Ik moet mij toen ook werkelijk al een "goede vriend" gevoeld hebben, want voor de verschijning van Een wak *had ik het de schrijver stellig aangeraden het begingedeelte (dat, uit mijn hoofd, te theoretisch was, met Kant en Hegel en totaliteit e.d.) te laten vallen, waaraan hij toegaf.'*

18 **Willem Brakman** *De reis van de douanier naar Bentheim.* Amsterdam: Querido, 1983. 206 x 132 mm. Heellinnen met stofomslag. Band- en omslagontwerp J. Tapperwijn met gebruikmaking van een illustratie van Frank Dam. 116 p. Eerste druk. € 45

¶ Opdracht van de auteur in balpen op het schutblad: '7/11. 83 Schier! | Er zijn boeken die men op t eerste | gezicht als zodanig herkent. | Wim'.

Met door Brakman beschreven en gesigneerd ansichtkaart, waarop een schilderij van Albert Cuyp staat afgebeeld. Deze kerstkaart is geadresseerd aan 'Tom v Deel & Marjoleine'. Brakman heeft zijn naam bij de ondertekening doorgehaald en vervangen door 'Hr v Kol | & | de douanier', personages in deze novelle.

'Met Schier wordt Schiermonnikoog bedoeld, waar Brakman jaarlijks tot zijn groot geluk een aantal weken een huisje huurde aan de Zwarte Duinenweg.'

19 **Willem Brakman** *De oorveeg.* Amsterdam: Querido, 1984. 200 x 124 mm. Paperback. Omslagontwerp J. Tapperwijn met gebruikmaking van een foto van Feddo van Gogh. 200 p. Eerste druk. Rug verschoten. € 75

¶ In druk opgedragen aan Tom van Deel. Extra handgeschreven opdracht van de auteur in blauwe inkt onder de gedrukte opdracht: 'gerade an Tom. | und Gutes! | Wim'.

'Het volgend jaar droeg Brakman – iets wat hij vrijwel nooit deed – een roman aan iemand op, namelijk aan mij: De oorveeg.*'*

In een brief van 10 juli 1983 schreef Brakman aan Van Deel: '[...] dacht ik dat het zeer met de waarheid overeen zou komen als ik "De oorveeg" aan jou opdroeg. Het zou heel helder en zinnig zijn en geen esoterische knipoog à la 'voor Ans en Tine' of zoiets. Overweeg het eens [...]'

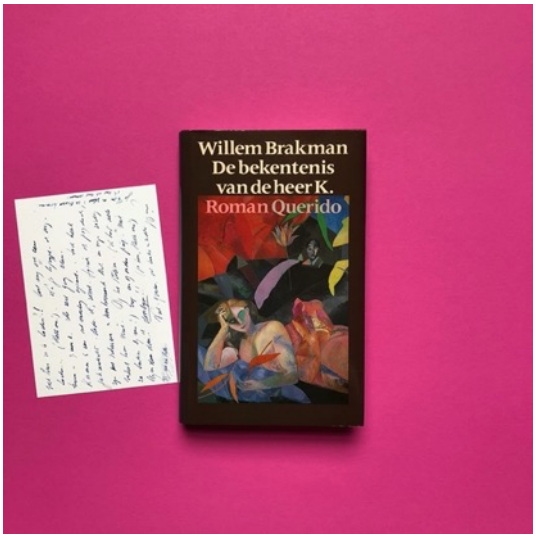

20 **Willem Brakman** *Die ene mens.* Amsterdam: Querido, 1984. 184 x 115 mm. Pocket. Omslagontwerp Hermanus Berserik. 176 p. Derde druk. Salamander 192. Egaal verbruind. € 15

¶ Opdracht van de auteur in balpen op de Franse titel: '2/7. 84 | Voor Tom! | Wim'.

21 **Willem Brakman** *Een familiedrama.* Amsterdam: Querido, 1984. 199 x 125 mm. Paperback. Omslagontwerp J. Tapperwijn met gebruikmaking van een illustratie van Karin Lugtigheid. 148 p. Eerste druk. € 35

¶ Opdracht van de auteur in balpen op de Franse titel: '27/8. 84 | Voor Tom! | Wim'.

Met door Brakman beschreven en gesigneerd kaartje, acht regels, gericht aan 'Beste Tom', over o.a. de omslagillustratie voor *De bekentenis van de heer K.*.

22 **Willem Brakman** *Ondertekend. (Met een Vooraf door Tom van Deel en een Verantwoording door Gerben Wynia).* Hengelo: (Gerben Wynia), (januari) 1985. 158 x 204 mm. Heellinnen met stofomslag. (52) p. Gedrukt in een oplage van 150 exemplaren. Rijk geïllustreerd door Willem Brakman. Eerste druk. Omslag langs de randen verbruind. € 25

¶ Nummer III van L Romeins genummerde exemplaren, gebonden in linnen.

Met los Erratum.

23 **Willem Brakman** *De bekentenis van de heer K..* Amsterdam: Querido, 1985. 205 x 130 mm. Heellinnen met stofomslag. Band- en omslagontwerp J. Tapperwijn met gebruikmaking van een illustratie van Branka Perošević. 184 p. Eerste druk. Omslag op de rug iets verschoten. € 45

¶ Opdracht van de auteur in blauwe inkt op de mottopagina: '14/3 85 | Voor Tom! | ce brave homme! | Wim'.

Met door Brakman beschreven en gesigneerd kaartje, twintig regels, gericht aan 'Beste Tom', over een bijeenkomst met de uitgevers Reinold Kuipers en Tine van Buul, de hinderlijke Hellema en Alfred Kossmann ('toch heel gekreukeld, dacht ik, zowel fysiek als psychisch').

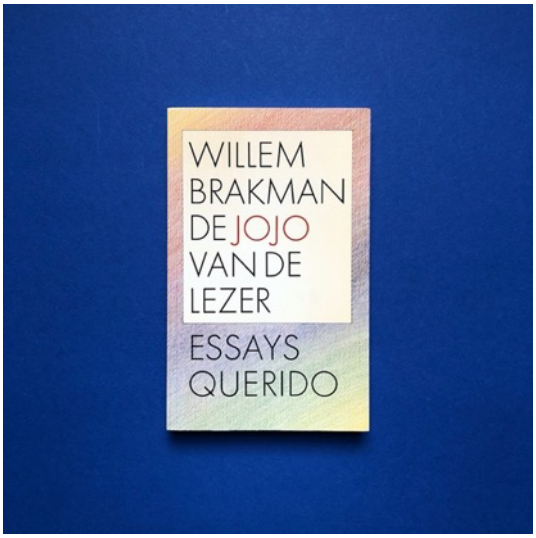

24 **Willem Brakman** *De Pop ontpopt....* (Vorchten: Poppenspelmuseum, juli 1985.) 210 x 148 mm. Vouwblad met pop-up leporello. (2) p. Gedrukt in een oplage van 500 exemplaren. Geïllustreerd door Ad Swier. Eerste druk. € 15

¶ Ongenummerd exemplaar.

25 **Willem Brakman** *De jojo van de lezer. Essays.* Amsterdam: Querido, 1985. 199 x 125 mm. Paperback. Omslagontwerp J. Tapperwijn. 160 p. Eerste druk. € 20

¶ Opdracht van de auteur in balpen op de Franse titel: '7/11. 85 | Voor Tom! | Wim'.

26 **Willem Brakman** *Leesclubje.* Amsterdam: Querido, 1985. 206 x 136 mm. Heellinnen met stofomslag. Band- en omslagontwerp J. Tapperwijn met gebruikmaking van een illustratie van H.H. Kamerlingh Onnes. 184 p. Eerste druk. Omslag op de rug verbleekt. € 25

¶ Opdracht van de auteur in blauwe inkt op de mottopagina: '27/11. 85 | Voor Tom! | Wim'.

Met door Gerben Wynia getypte en gesigneerde brief, acht regels, gericht aan 'Beste Tom', over een nieuwe uitgave van Brakman en met een citaat van Brakman over het voor het omslag van deze roman gebruikte schilderij.

27 **Willem Brakman** *Het zwart uit de mond van Madame Bovary.* Amsterdam: Querido, 1985. 184 x 117 mm. Pocket. Omslagontwerp Hermanus Berserik. 144 p. Derde druk. Salamander 476. Egaal verbruind. € 15

¶ Opdracht van de auteur in balpen op de Franse titel: '27/11. 85 | Voor Tom. | Wim'.

28 **Willem Brakman** *De graaf van Den Haag.* Amsterdam: Querido, 1986. 206 x 129 mm. Heellinnen met stofomslag. Band- en omslagontwerp J. Tapperwijn met gebruikmaking van een illustratie van Isaac Israëls. 136 p. Eerste druk. € 25

¶ Opdracht van de auteur in blauwe inkt op de Franse titel: '26/4. 86 | Voor Tom! | Wim'.

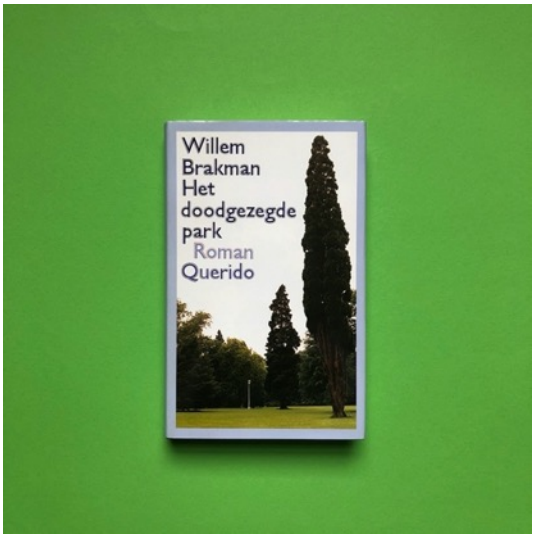

29 **Willem Brakman** *Het doodgezegde park.* Amsterdam: Querido, 1986. 206 x 131 mm. Heellinnen met stofomslag. Band- en omslagontwerp J. Tapperwijn. 172 p. Eerste druk. € 25

¶ Opdracht van de auteur in blauwe inkt op de Franse titel: '14/11 86 | Voor Tom! | Wim'.

30 **Willem Brakman** *Dichtoefeningen. Bijeengelezen (en van een Nawoord voorzien) door Gerben Wynia. (Met een Voorwoord door Willem Brakman).* Utrecht: (Bucheliuspers), 1986. 223 x 146 mm. Heellinnen met stofomslag (Binderij Phoenix). (24) p. Gedrukt [door Arjaan van Nimwegen] in een oplage van 75 exemplaren. Eerste druk. Omslag deels iets verschoten. € 160

¶ Nummer I van X Romeins genummerde luxe-exemplaren, gebonden in linnen. Nummers 1 tot en met 65 waren bestemd voor het drukkersproject Bladspiegeling.

Opdracht van de auteur in blauwe inkt op de Franse titel: '2/12. 86 | Voor Tom! | Wim'.

Met door Brakman beschreven en gesigneerd kaartje, zeventien regels, gericht aan 'Beste Tom', over deze uitgave.

31 **Willem Brakman** *Heer op kamer.* Amsterdam: Querido, 1988. 206 x 131 mm. Heellinnen met stofomslag. Band- en omslagontwerp Barbara van Dongen Torman met gebruikmaking van een illustratie van Géwout Esselink. 136 p. Eerste druk. Omslag op de rug iets verbruind. € 30

¶ Opdracht van de auteur in zwarte inkt op de Franse titel: 'Voor Tom! | van Wim | alias (handtekening)'.

Met door Brakman beschreven en gesigneerd notitievelletje, drie regels, gericht aan 'Beste Tom', met 'Groeten v Reinold [Kuipers]'.

32 **Willem Brakman** *Glossen en Schelfhoutjes. Samengesteld en van een nawoord voorzien door Gerben Wynia.* Utrecht: Kwadraat, 1988. 190 x 119 mm. Heellinnen. 88 p. Eerste druk. Faits divers 6. Rug verschoten. € 50

¶ Nummer '1/23' van 30 Arabisch genummerde luxe-exemplaren, gedrukt op 100 grams Simili Japon en gebonden in linnen.

Opdracht van de auteur in zwarte inkt op de Franse titel: '9/2. 89 | Voor Tom! | O ik! alleen maar wortel | maar Gij zozeer kwadraat! | W.'.

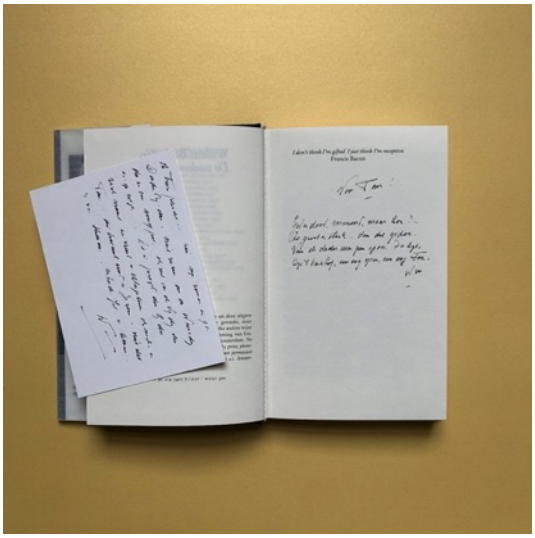

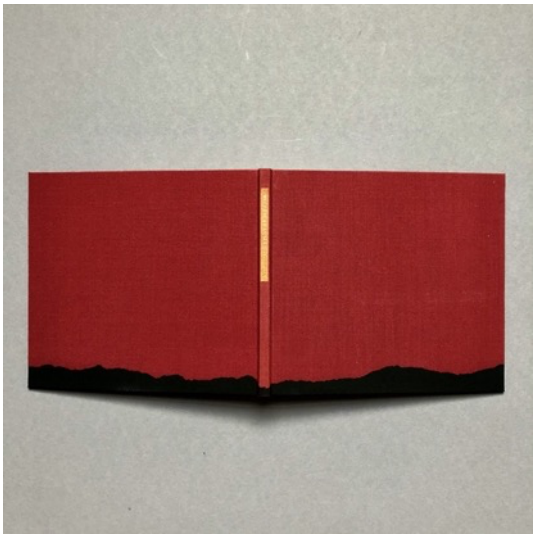

33 **Willem Brakman** *De vadermoorders.* Amsterdam: Querido, 1989. 206 x 132 mm. Heellinnen met stofomslag. Band- en omslagontwerp Barbara van Dongen Torman met gebruikmaking van een illustratie van Géwout Esselink. 144 p. Eerste druk. Omslag op de rug iets verschoten. € 60

¶ Opdracht van de auteur in zwarte inkt op de mottopagina: 'Voor Tom! | God is dood, vermoord, maar hoe?.. | Zo groot en sterk, dan dat gedoe. | Van de dader weer geen spoor. Die ligt, | Op t kerkhof, een oog open, een oog toe. | Wim'.

Met door Brakman beschreven en gesigneerd kaartje, zestien regels, gericht aan 'Beste Tom', over een aanstaand bezoek.

'Dit is zeker een aardig kwatrijntje dat een zijdelings licht werpt op de bedoelingen, of de associaties, van de roman.'

34 **Willem Brakman** *Pop op de bank. Een autobiografie.* Amsterdam: Querido, 1989. 206 x 133 mm. Heellinnen met stofomslag. Band- en omslagontwerp Barbara van Dongen Torman met gebruikmaking van een illustratie van Géwout Esselink. 160 p. Eerste druk. Omslag op de rug verschoten. € 25

¶ Opdracht van de auteur in zwarte inkt op de Franse titel: '11/12. 89 | Voor Tom | W.'.

35 **Willem Brakman** *Noctua. (Met een Nawoord door Gerben Wynia).* Den Haag: Mikado Pers, (januari) 1990. 145 x 160 mm. Gezeefdrukt linnen met verguld lederen rugschild [Frans den Breejen]. (2), 22 p. Gezet uit de Romanée en gedrukt [door Frans den Breejen] op Zerkall-Bütten in een oplage van 75 exemplaren. Geïllustreerd door Willem Brakman. Eerste druk. Zeer vage veeg op voorplat. € 65

¶ Nummer 21 van 75 Arabisch genummerde exemplaren. [Van de oplage werden 16 exemplaren in perkament gebonden en 59 in linnen.]

Met door Brakman beschreven en gesigneerd kaartje, achttien regels, gericht aan 'Beste Tom', over de verschillende bindwijzen van deze uitgave, een optreden in Utrecht en (opnieuw) Hellema: '[...] Ikzelf heb een uitgave met perkamenten kaft van kalfsleer waarop nog de kleine lieve adertjes zijn te zien wat te veel eer is voor de literatuur. Linnen is beter [...] Luid applaus na afloop. Ik werd er verlegen van [...]'.

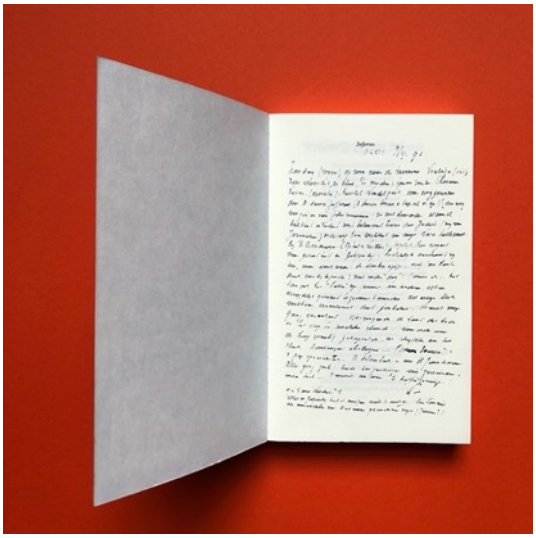

36 **Willem Brakman** *Van de in hogere kringen verliefde.* Amsterdam: Querido, 1990. 200 x 125 mm. Paperback. Omslagontwerp Barbara van Dongen Torman met gebruikmaking van een illustratie van Géwout Esselink. 148 p. Eerste druk. Deels iets verbruind. € 45

¶ Opdracht van de auteur in zwarte inkt op de Franse titel: '21/9. 90 | Na een zwijgend en langdurig wikken, wegen | Ontnam Jan mij een "e" als een verheven | vingerteken, voor wie kunnen lezen | naar 't hoogste in een zéér Haags liefdesleven! | ("Brakmannetje" met dagblad *Trouw* onder de arm en zonnetje) | W.'.

'Zoals misschien niet iedereen heeft opgemerkt luidt de titel van Brakmans roman Van de in hogere kringen verliefde *op het omslag net even anders, namelijk:* Van de in hoger kringen verliefde. *De schrijver had het wel degelijk gezien wijdde er als opdracht in mijn exemplaar een fraai kwatrijntje aan. Met 'Jan' wordt Brakmans redacteur bij Querido, de dichter Jan Kuijper, bedoeld'*

37 **Willem Brakman** *Van de in hogere kringen verliefde.* Amsterdam: Querido, 1990. 200 x 125 mm. Paperback. Omslagontwerp Barbara van Dongen Torman met gebruikmaking van een illustratie van Géwout Esselink. 148 p. Eerste druk. Deels iets verbruind. € 25

¶ Opdracht van de auteur in zwarte inkt op de Franse titel: 'Voor Tom | de onwankelbare! | W.'.

38 **Willem Brakman** *Inferno.* Amsterdam: Querido, 1991. 200 x 124 mm. Paperback. Omslagontwerp Barbara van Dongen Torman met gebruikmaking van een illustratie van Géwout Esselink. 224 p. Eerste druk. Rug verschoten. Leesvouw. € 110

¶ Opdracht, de volle pagina beslaand, van de auteur in blauwe inkt op de Franse titel: 'AKO: 7/4. 91 [...] Met de Golfoorlog heb ik overigens niets te maken, ben daar niet de aanstichter van. Dat moeten geruchten zijn (Jeroen?)'.

Deze humorvolle opdracht, niet minder dan vijfentwintig regels, is opzettelijk niet in extenso geciteerd. De volledige tekst is voorbehouden voor de koper.

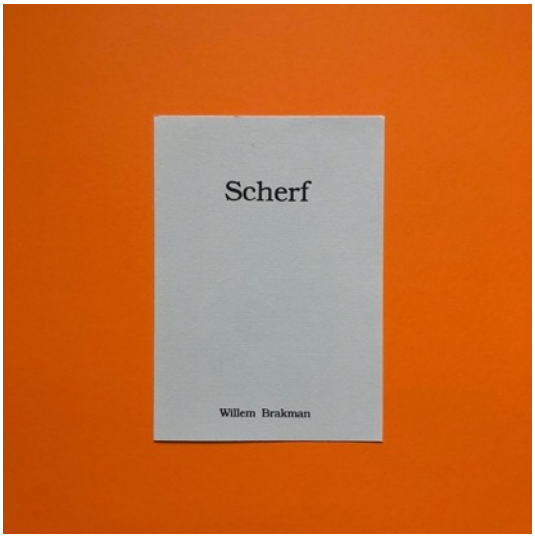

39 **Willem Brakman** *Een heiligverklaring.* Amsterdam: Querido, 1991. 199 x 125 mm. Paperback. Omslagontwerp Barbara van Dongen Torman met gebruikmaking van een illustratie van Willem Brakman. 120 p. Eerste druk. Rug verschoten. € 45

¶ Opdracht van de auteur in blauwe inkt op de Franse titel: '26/10. 91 | De reden, Tom, voor deze heiliging | Is zonder meer beveiliging | Opdat niet eens in 't schimmenrijk men zeer | Onaardig zij voor wie daar wijlen ging. | W.'.

40 **Willem Brakman** *Scherf.* [Megen]: literafiele uitgeverij Perifeer, (maart 1992). 209 x 150 mm. Gevouwen in omslag. (8) p. Vervaardigd in een oplage van 30 exemplaren. Eerste druk. Verhaalreeks 1. € 50

¶ Nummer 11 van 25 Arabisch genummerde exemplaren.

41 **Willem Brakman** *Handtekening. (Met een Aantekening door Gerben Wynia).* Hengelo: (Gerben Wynia, juni 1992). 204 x 153 mm. Gezeefdrukt karton (Binderij Phoenix). (40) p. Gedrukt in een oplage van 140 exemplaren. Rijk geïllustreerd door Willem Brakman. Eerste druk. € 65

¶ Nummer I van XX Romeins genummerde en gesigneerde luxe-exemplaren, gebonden in geïllustreerd karton.

Opdracht van de auteur in blauwe inkt op de Franse titel: '25/10 92. | Voor Tom! | W.'.

42 **Willem Brakman** *Een vreemde stam heeft mij geroofd.* Amsterdam: Querido, 1992. 199 x 124 mm. Paperback. Omslagontwerp Barbara van Dongen Torman met gebruikmaking van een illustratie van Willem Brakman. 216 p. Eerste druk. Rug verschoten. € 45

¶ Opdracht van de auteur in blauwe inkt op de Franse titel: '23/10. 92 | Voor Thomas Viator! | De verste reizen zijn even | ver beneden peil. Ze geven | veel voldoening, mits de straat niet wordt verlaten | en dicht bij huis gebleven. | W.'.

'Nou, daar voldeed hij wel aan, aan dit adagium. Ik heb hem twee weken in Jeruzalem meegemaakt, maar als wij geen dringende toeristische behoefte hadden, ging hij elke morgen naar het café en schreef hij verder aan Een weekend in Oostende*!'*

43 **Willem Brakman** *Vincent.* Amsterdam: Querido, 1993. 200 x 124 mm. Paperback. Omslagontwerp Barbara van Dongen Torman met gebruikmaking van een illustratie van Willem Brakman. 184 p. Eerste druk. Rug verbruind. Leesvouwen. € 30

¶ Opdracht van de auteur in zwarte inkt op de Franse titel: '14/9. 93 | Beste Tom | dat je ze maar | in gezondheid | op mag roken! | W.'.

'Het blijft wel een leuke opdracht aan iemand die hij als een niet-roker kende.'

44 **Willem Brakman** *Late vereffening.* Amsterdam: Querido, 1994. 200 x 125 mm. Paperback. Omslagontwerp Barbara van Dongen Torman met gebruikmaking van een illustratie van Rembrandt van Rijn. 168 p. Eerste druk. € 25

¶ Opdracht van de auteur in zwarte inkt op de Franse titel: '10/5. 94 | Voor Tom | And the sound, is the sound of the sea. | Under the bam. | Under the boo | Under the bam boo tree. | W.'.

Het citaat komt uit een nagelaten stuk van T.S. Eliot.

45 **Willem Brakman** *Haagse School.* (Den Haag): Mikado Pers, 1994. 248 x 143 mm. Gezeefdrukt karton met lederen boven- en onderrand en buikband (Frans den Breejen). (4), 20 p. Gezet uit de Romulus en gedrukt [door Frans den Breejen] op Zerkall-Bütten in een oplage van 75 exemplaren. Geïllustreerd door Jack Prince. Eerste druk. Achterzijde buikband gekreukt en gescheurd. € 50

¶ Nummer IX [van 36 Romeins genummerde exemplaren, luxe gebonden door de drukker].

Met door Den Breejen beschreven en gesigneerd kaartje, tien regels, gericht aan 'Beste Tom', over deze uitgave en de oplage.

46 **Willem Brakman** *Een goede zaak.* Amsterdam: Querido, 1994. 200 x 125 mm. Paperback. Omslagontwerp Barbara van Dongen Torman met gebruikmaking van een illustratie van Diego Velázquez. 184 p. Eerste druk. Rug verschoten. € 20

¶ Opdracht van de auteur in zwarte inkt op de Franse titel: 'Voor Tom! | voor Sinterklaas! | W.'.

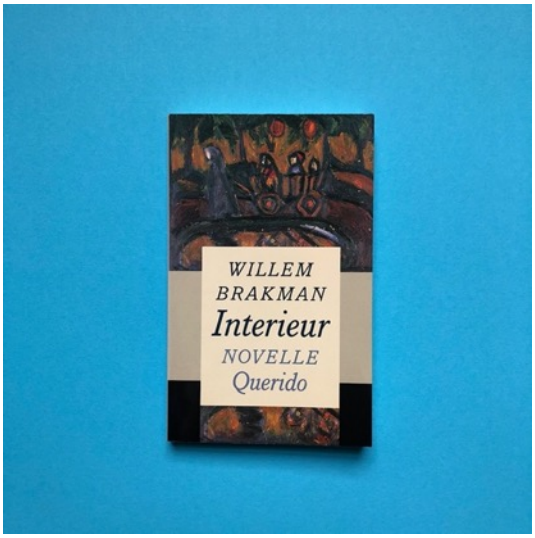

47 **Willem Brakman** *Een voortreffelijke ridder.* Amsterdam: Querido, 1995. 200 x 125 mm. Paperback. Omslagontwerp Barbara van Dongen Torman met gebruikmaking van een illustratie van Willem Brakman. 112 p. Eerste druk. € 80

¶ Opdracht, in de vorm van een sonnet, van de auteur in blauwe inkt op de mottopagina: 'Voor Tom | Verfrommelde geront, gebutst, gedeukt, geslagen. | Een foliantenleven van lezen en herlezen. | Over 't grote vuur, t schermutselen in die dagen, | dat altijd maar om Dulcinea vrezen || Toch wil in d'oude kop niet alles dagen, | Veel schimmen, spoken zijn niet duidelijk in deze, | Hoe zat dat met die vrouw? Het bleef maar knagen, | Was ze dik, mollig, maagd, had hij haar mogen kezen? || Zo zwak zijn hoofd, zo mild zijn visioenen, | Zijn handje groet iets, bibberend, dun en erg verlaten, | De ridder en de knakkelaar, hij kan ze best verzoenen. || 't Weer slaat om, zijn knoken gaan weer klagen. | Sancho meldt nog een late vijand, een geheel in 't zwart, | Een aardig man, die klopt en vriendelijk belet komt vragen'.

'Deze verwerking tot sonnet heeft bepaald een sympathiserende toon en laat lang niet slecht Brakmans gevoelens aangaande Don Quichot, die in zijn ouderdom naar Scheveningen terugkeert, merken. Maar: de novelle zelf doet dat op de manier van het proza en is in het vertellen natuurlijk veel beter.'

48 **Willem Brakman** *Interieur.* Amsterdam: Querido, 1996. 200 x 125 mm. Paperback. Omslagontwerp Barbara van Dongen Torman met gebruikmaking van een illustratie van Diego Velázquez. 144 p. Eerste druk. € 30

¶ Opdracht van de auteur in blauwe inkt op de titelpagina: '28/3. 96 | Voor Tom! | ("Brakmannetje" met regenwolken) | W.'.

49 **Willem Brakman** *Het groen van Delvaux.* Amsterdam: Querido, 1996. 199 x 125 mm. Paperback. Omslagontwerp Barbara van Dongen Torman met gebruikmaking van een illustratie van Paul Delvaux. 216 p. Eerste druk. € 30

¶ Opdracht van de auteur in blauwe inkt op de Franse titel: '9/11. 96 | Voor Tom! | (handtekening) W. ! | als eerste | aangeboden! | (lachend gezichtje)'.

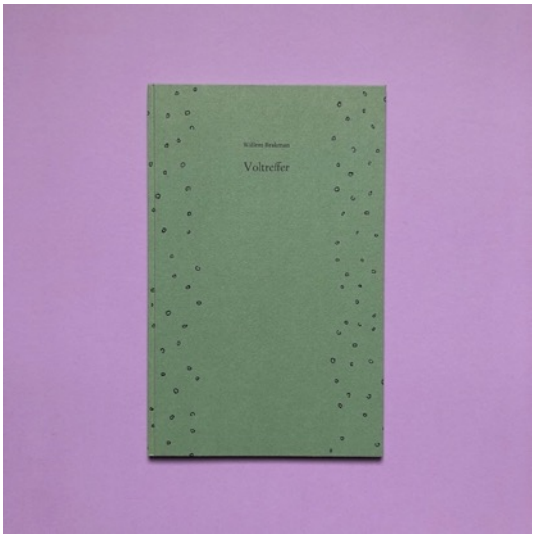

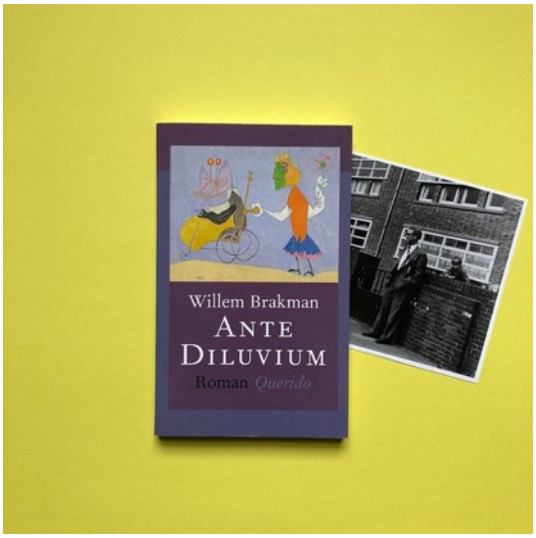

50 **Willem Brakman** *Bric à brac. Samengesteld en bezorgd door Gerben Wynia.* Hilversum: Flanor, (juli) 1997. 205 x 142 mm. Paperback. 92 p. Vervaardigd in een oplage van 75 exemplaren. Eerste druk. Flanorreeks 32. Omslag deels iets verschoten. € 30

¶ Nummer 14 van 75 Arabisch genummerde exemplaren.

51 **Willem Brakman** *De gelukzaligen.* Amsterdam: Querido, 1997. 199 x 125 mm. Paperback. Omslagontwerp Barbara van Dongen Torman met gebruikmaking van een illustratie van H.H. Kamerlingh Onnes. 176 p. Eerste druk. Rug licht verschoten. € 30

¶ Opdracht van de auteur in zwarte inkt op de Franse titel: '11/9 97. | Voor Tom. | (zichzelf telkens weer en overal | moeten zeggen ik kom niet | van hier!) | W.'.

52 **Willem Brakman** *Voltreffer.* Den Haag: (Mikado Pers), 1997. 248 x 159 mm. Gezeefdrukt karton [Frans den Breejen]. (2), 14 p. Gezet uit de Dante en gedrukt [door Frans den Breejen] op Zerkall Edelweiß Halbmatt in een oplage van 75 exemplaren. Geïllustreerd door Willem Brakman. Eerste druk. € 50

¶ Nummer 7 [van 32 Arabisch genummerde en gesigneerde exemplaren, fraai gebonden door de drukker].

53 **Willem Brakman** *Ante Diluvium.* Amsterdam: Querido, 1998. 199 x 126 mm. Paperback. Omslagontwerp Brigitte Slangen met gebruikmaking van een illustratie van Jan Roëde. 144 p. Eerste druk. Rug licht verschoten. € 45

¶ Opdracht van de auteur in zwarte inkt op de Franse titel: '21/3 98 | Voor Tom! | mon cher mousquetaire!! | L. XII'.

Met originele zwart-witfoto van een tegen een muur leunende Brakman, op welke achterzijde door een onbekende hand is geschreven: 'Foto? | Haags Gemeentemuseum | onzin'.

54 **Willem Brakman** *Het goede boek.* Amsterdam: Querido, 1998. 199 x 124 mm. Paperback. Omslagontwerp Brigitte Slangen met gebruikmaking van een illustratie van Willem de Zwart. 168 p. Eerste druk. Rug verschoten. € 30

¶ Opdracht van de auteur in zwarte inkt op de Franse titel: '3/12 98 | Voor Tom. | dank voor Kuros | en de speld! | (dichters hebben 't maar makkelijk | die hebben een mooi gedicht | in hun hoofd en | schrijven t gewoon op. | Nee dan... zie verder. | W.'.

'Interessant is het verschil dat Brakman altijd heeft gemaakt tussen dichters en prozaïsten; hij beschouwde zichzelf niet als een dichter, hooguit was hij van mening dat op zijn beste momenten zijn proza "vonkte" naar poëzie. Bij Het goede boek *bedankte hij mij blijkbaar voor een gedicht, misschien mooi gedrukt door iemand, maar hij haalt, zeker expres, twee gedichten van mij door elkaar. In dit soms associatief en prikkelend combineren was hij natuurlijk een meester, maar er is later vaak niet meer achter te komen hoe zijn hoofd toen precies heeft gewerkt.'*

55 **Willem Brakman** *De bekentenis van de heer K. Roman.* Den Haag: Stichting Uitgeverij XL, 1998. 249 x 175 mm. Karton. Omslagontwerp Petra van den Broek. 224 p. Derde druk. XL 321. Rug licht verschoten. € 40

¶ Grootletterversie.

Met door Brakman beschreven en gesigneerd kaartje, zeven regels, gericht aan 'Tom': '[...] daarbij is dit nu het boek dat het van de bijziendheid niet moet hebben [...]'.

56 **Willem Brakman** *Museumrevolte.* Den Haag: (Mikado Pers), (april) 1999. 233 x 150 mm. Cahiersteek met omslag. (12) p. Gezet uit de Dante en gedrukt [door Frans den Breejen] op Zerkall Bütten in een oplage van 35 exemplaren. Eerste druk [eerste oplage]. € 50

¶ Nummer 37 [!] van 35 Arabisch genummerde exemplaren.

De officiële oplage was bestemd voor de vriendendoos voor Pim Witteveen. Blijkbaar werden er enkele extra exemplaren gedrukt.

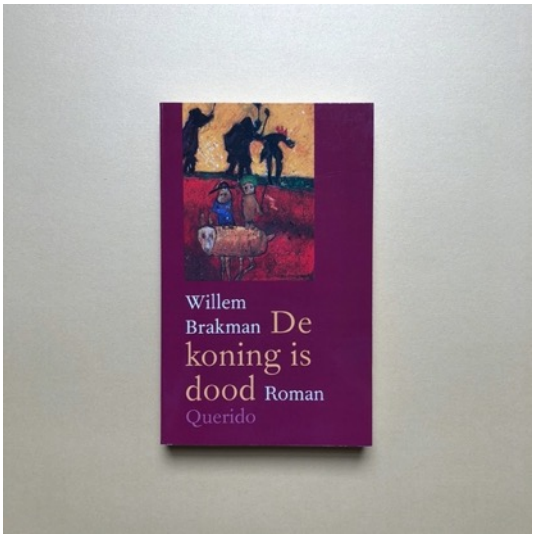

57 **Willem Brakman** *Museumrevolte.* Den Haag: (Mikado Pers), (september) 1999. 233 x 150 mm. Cahiersteek met omslag. (12) p. Gezet uit de Dante en gedrukt [door Frans den Breejen] op Zerkall Bütten in een oplage van 55 exemplaren. Eerste druk [tweede oplage]. € 60

¶ Nummer 1 van 55 Arabisch genummerde en gesigneerde exemplaren.

Opdracht van de auteur in zwarte inkt op de Franse titel: '26/9. 99 | Voor Tom!'.

58 **Willem Brakman** *De koning is dood.* Amsterdam: Querido, 1999. 200 x 124 mm. Paperback. Omslagontwerp Brigitte Slangen met gebruikmaking van een illustratie van Willem Brakman. 200 p. Eerste druk. Rug minimaal verschoten. € 30

¶ Opdracht van de auteur in zwarte inkt op de Franse titel: '21/10. 99 | Beste Tom. | dit boek is als een | groot en donker | schilderij! | daarbij van mij! | W.'.

'Een jaar later kwam De koning is dood *waar op het omslag een schilderij van Brakman prijkt, een van de eerste uit zijn reeks eigen verbeeldingen van zijn romans en novellen. Vandaar waarschijnlijk dat hij mij een opdracht verstrekte die bovendien ook aansloot bij mijn, aan hem bekende, belangstelling voor de connectie tussen literatuur en beeldende kunst'*

59 **Willem Brakman** *Ante Diluvium. Roman.* Den Haag: Stichting Uitgeverij XL, 1999. 249 x 175 mm. Karton. Omslagontwerp Petra van den Broek. 168 p. Tweede druk. XL 531. Rug licht verschoten. € 40

¶ Opdracht van de auteur in zwarte inkt op de Franse titel: '21/3. 2000. | Uit naam van enkelen | voor hen die niet lezen, | voor hen die niet lezen kunnen, | voor hen die niet lezen willen, | uitvouwen de zweetdoek, | om en om keren het blad | groter en groter, | niet begrijpen. | W.'.

Grootletterversie.

60 **Willem Brakman** *De sloop der dingen.* Amsterdam: Querido, 2000. 200 x 124 mm. Paperback. Omslagontwerp Brigitte Slangen met gebruikmaking van een illustratie van Willem Brakman. 200 p. Eerste druk. Rug minimaal verschoten. € 35

¶ Opdracht van de auteur in zwarte inkt op de Franse titel: '26/5. 2000 | De sloop der dingen: | geen knarsend handenwringen | maar opgewekt en blij van zin | eerst naar de verdoemmenis | en dan er in! | als steeds | uw | toegenegen | W.'.

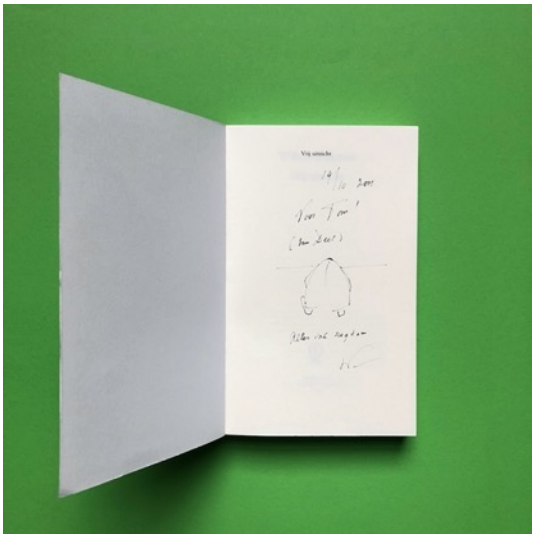

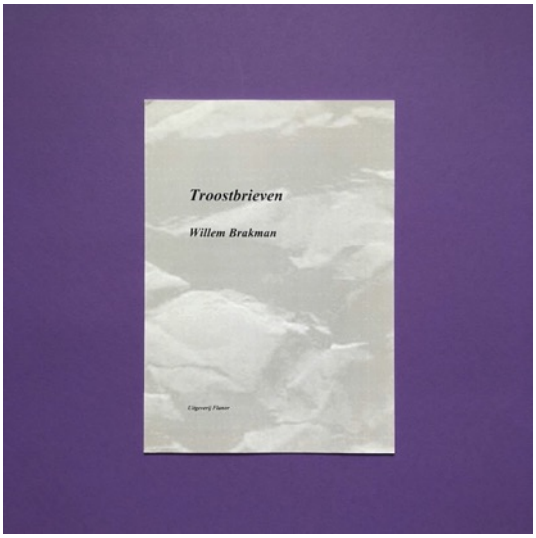

61 **Willem Brakman** *Vrij uitzicht.* Amsterdam: Querido, 2001. 215 x 135 mm. Paperback. Omslagontwerp Brigitte Slangen met gebruikmaking van een illustratie van Willem Brakman. 288 p. Eerste druk. € 35

¶ Opdracht van de auteur in zwarte inkt op de Franse titel: '19/10 2001 | Voor Tom! | (van Deel) | ("Brakmannetje" op de rug gezien) | Alles sal reg kom | W.'.

62 **Willem Brakman** *Gesprekken in huizen aan zee.* Amsterdam: Querido, 2002. 199 x 123 mm. Paperback. Omslagontwerp Brigitte Slangen met gebruikmaking van een illustratie van Willem Brakman. 224 p. Eerste druk. Rug minimaal verschoten. € 30

¶ Opdracht van de auteur in zwarte inkt op de Franse titel: '18/4. 2002. | Voor Tom | Geen enkele kunst | gaat in theorie op. | Sterkte. | W.'.

63 **Willem Brakman** *Wit gepleisterd en met rieten dak.* Den Haag: Mikado Pers, [september] 2002. 248 x 161 mm. Cahiersteek met omslag. (2), 14 p. Gezet uit de Dante en gedrukt [door Frans den Breejen] op Zerkall-Bütten in een oplage van 88 exemplaren. Eerste druk. € 60

¶ Nummer 47 van 88 Arabisch genummerde en gesigneerde exemplaren.

Met door Brakman beschreven en gesigneerd kaartje, vijftien regels, gericht aan 'Beste Tom', over deze uitgave en met een opsomming van stereotypen: '[...] Ik zal er geen citaat in zetten, om het niet te ontsieren. Ik heb heel wat stereotypen: Ik geloof niet dat de populier hier populair wordt [...] hasta la vista dum spiro spero'.

Opgenomen in *Mooi Marginaal 2002-2003. De mooiste Nederlandse en Vlaamse bibliofiele en marginale uitgaven.*

64 **Willem Brakman** *Troostbrieven.* (Nijmegen): Flanor, (december 2002). 239 x 170 mm. Paperback. (20) p. Vervaardigd in een kleine oplage. Eerste druk. Flanorreeks 52. € 35

¶ Nummer 8 van 30 Arabisch genummerde exemplaren.

Opdracht van de auteur in zwarte inkt op de Franse titel: '29/1 2003 | Voor Tom. | De sterken | zijn blij, | zonder reden! | W.'.

65 **Willem Brakman** *De gifmenger.* Amsterdam: Querido, 2003. 206 x 131 mm. Heellinnen met stofomslag. Band- en omslagontwerp Brigitte Slangen met gebruikmaking van een illustratie van Willem Brakman. 136 p. Eerste druk. € 30

¶ Opdracht van de auteur in zwarte inkt op het schutblad: '15-2-2003 | Voor Tom | Theekopjes oponthoud! | W.'.

'De gifmenger, *opgedragen aan zijn vriend Wim Noordhoek, liet hij vergezeld gaan van een leuk commentaar op het vignetje van een dampend theekopje dat telkens in het wit tussen de tekstgedeelten opduikt'*

66 **Willem Brakman** *Nazomer.* Amsterdam: Querido, [oktober] 2003. 206 x 130 mm. Heellinnen met stofomslag. Band- en omslagontwerp Brigitte Slangen met gebruikmaking van een illustratie van Willem Brakman. 128 p. Eerste druk. € 30

¶ Opdracht van de auteur in blauwe inkt op de Franse titel: '16/9 2003 | zacht klinkt Clementi | niemand richt het woord tot hem | O welk een diep behagen. | Als steeds | je | W.'.

Met geprinte uitnodiging voor de presentatie op 29 oktober 2003 in de mozaïekzaal van het stadhuis te Enschede.

67 **Willem Brakman** *J'accuse. Een autobiografie.* (Den Haag): Broekhuis, (december 2003). 207 x 133 mm. Gecacheerd gaas (Van Heek Scholco). 16 p. Gedrukt in een oplage van 350 exemplaren. Geïllustreerd door Willem Brakman. Eerste druk. Twee kleine roestvlekjes in het voorplat. € 15

¶ Nummer 36 van 350 Arabisch genummerde exemplaren. Volgens het colofon zijn alle exemplaren van dit nieuwjaarsgeschenk 'door Brakman gesigneerd met het bekende bolletje mannetje', maar dat is niet juist: het "Brakmannetje" is gedrukt.

68 **Willem Brakman** *De afwijzing.* Amsterdam: Querido, 2004. 200 x 125 mm. Paperback. Omslagontwerp Brigitte Slangen met gebruikmaking van een illustratie van Willem Brakman. 136 p. Eerste druk. € 30

¶ Opdracht van de auteur in zwarte inkt op de Franse titel: '30/4 2004 | Voor Tom. | Veel liefde heeft | schrijver dezes gehad | Hij is een verbitterd man! | als steeds W.'.

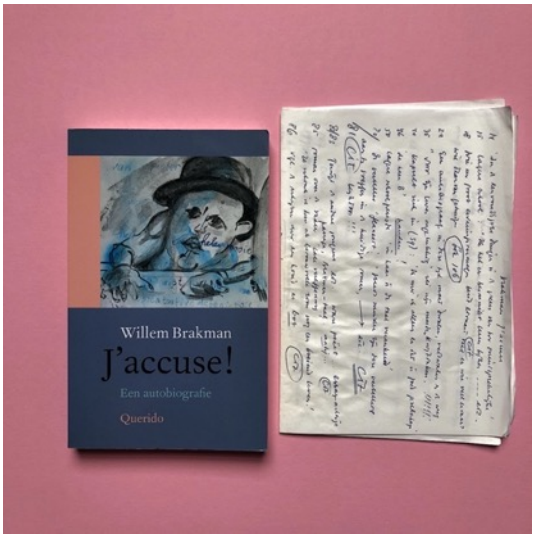

69 **Willem Brakman** *J'accuse! Een autobiografie.* Amsterdam: Querido, 2004. 200 x 125 mm. Paperback. Omslagontwerp Brigitte Slangen met gebruikmaking van een illustratie van Willem Brakman. 168 p. Eerste druk. **€ 40**

¶ Opdracht van de auteur in zwarte inkt op de Franse titel: 'Voor Tom | van | de man | die wandelt | in de zaal der Goddelozen | staat | op de weg des Zondaars | en zit | in de kring der spotters! | (handtekening)'.

Met twee door Van Deel beschreven bladen met leesaantekeningen.

'Deze verwijzing naar de Psalmen was aan mij wel besteed, want ik werkte in die tijd mee aan de Nieuwe Bijbelvertaling van de Psalmen. Daarmee zijn we weer terug bij het begin, want toen ik Brakman voor het eerst interviewde, over De gehoorzame dode *had hij al bonje met de christenen die zijn verwerking van het lijdensverhaal "faecaliën werpen naar het kruis" (Rijnsdorp) vonden.'*

70 **Willem Brakman** *Rivalen.* Den Haag: Mikado Pers, 2004. 249 x 161 mm. Ingenaaid met omslag. (2), 14 p. Gezet uit de Dante en gedrukt [door Frans den Breejen] op Velata avorio 'Biblos' in een oplage van 79 exemplaren. Eerste druk. **€ 45**

¶ Nummer 34 van 79 Arabisch genummerde en gesigneerde exemplaren. [Van de oplage werden 25 exemplaren in halfperkament gebonden en 54 ingenaaid.]

Opgenomen in *Mooi Marginaal 2004-2005. De mooiste Nederlandse en Vlaamse bibliofiele en marginale uitgaven.*

71 **Willem Brakman** *Moenens luchtige sprongen.* Amsterdam: Querido, 2005. 199 x 124 mm. Paperback. Omslagontwerp Brigitte Slangen met gebruikmaking van een illustratie van Willem Brakman. 136 p. Eerste druk. **€ 30**

¶ Opdracht van de auteur in zwarte inkt op de Franse titel: '6-10-2005 | Voor Tom | eerbiedig | aangeboden. | (handtekening)'.

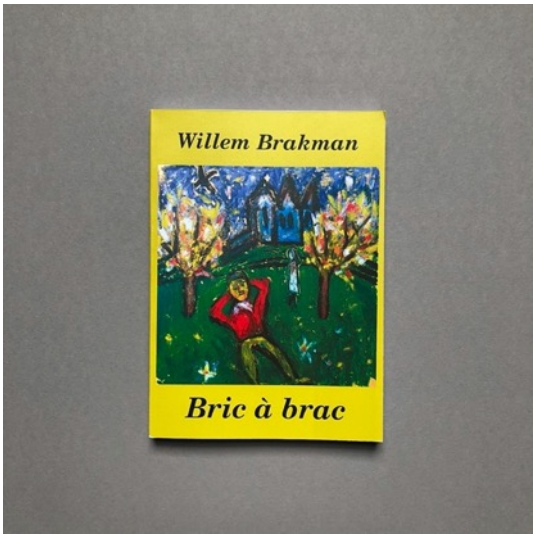

72 **Willem Brakman** *Naar de zee, om het strand te zien.* Amsterdam: Querido, [november] 2006. 199 x 124 mm. Paperback. Omslagontwerp Brigitte Slangen met gebruikmaking van een illustratie van Willem Brakman. 112 p. Eerste druk. € 30

¶ Opdracht van de auteur in blauwe inkt op de Franse titel: '6-11-2006 | Voor Tom | en | Marjoleine | Fijn dat jullie er waren! | Willem | (handtekening)'.

Met geprinte uitnodiging voor de presentatie op zaterdag 4 november 2006 in de Gobelinzaal van Rijksmuseum Twenthe te Enschede.

Laatste bij leven van de auteur verschenen roman.

73 **Willem Brakman** *Dankwoord van – bij de viering van zijn tachtigste verjaardag op 13 juni 2002 te Amsterdam.* [Huizinge: Kalamos Pers], [mei] (2009). 210 x 156 mm. Cahiersteek met omslag. (8) p. [Gedrukt door Dick Jalink in een oplage van ca. 50 exemplaren.] Eerste druk. Huizinge-lezingen 3. Omslag deels licht verschoten. € 35

¶ In de reeks Huizinge-lezingen verschenen gesproken teksten voor het eerst in druk. De reeks stond onder redactie van Tom van Deel, Dick Jalink en Marjoleine de Vos.

74 **Willem Brakman** *Bric à brac. Samengesteld door Gerben Wynia.* (Nijmegen): Flanor, (mei 2010). 197 x 140 mm. Paperback. Omslagillustratie Willem Brakman. 172 p. Vervaardigd in een kleine oplage. Tweede, geheel herziene en vermeerderde druk. Flanorreeks 32. € 20

¶ Nummer 7 van 30 Arabisch genummerde exemplaren.

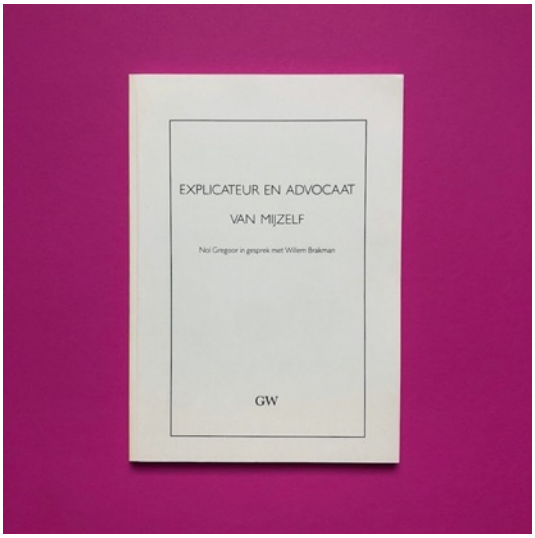

secundair / perifeer / efemeer

75 **(Willem Brakman)** *Explicateur en advocaat van mijzelf. Nol Gregoor in gesprek met Willem Brakman. Bezorgd door Gerben Wynia.* Hengelo: (Gerben Wynia), januari 1989. 238 x 168 mm. Paperback. 124 p. Vervaardigd in een oplage van 150 exemplaren. Eerste druk. Rug licht verbruind. € 40

¶ Nummer II van XXV Romeins genummerde en gesigneerde exemplaren.

Opdracht van de auteur in blauwe inkt op de Franse titel: 'Voor Tom. | W.'.

Met los Verbeterblad.

76 **Jan Zitman** *Betoverd draaitoneel. Met een voorwoord van Willem Brakman.* (Bedum): Exponent, 1989. 238 x 184 mm. Cahiersteek met omslag. (20) p. Gedrukt door Menno Wielinga op Van Gelder in een oplage van 145 exemplaren. Eerste druk. Omslag deels verschoten. € 35

¶ Nummer 58 van 110 Arabisch genummerde exemplaren.

Opdracht van Brakman in zwarte inkt onder het slot van het voorwoord: '2/5. 89 | Voor Tom. | W.'.

Met door Brakman beschreven en gesigneerd kaartje, vier regels, gericht aan 'Beste Tom', over deze uitgave: '[...] Let op het slimme omzeilen van veel in het voorwoord [...]'.

77 **Marian Fournier** *The medico-mechanical equipment of Doctor Zander.* Leiden: Museum Boerhaave, (1989). 259 x 209 mm. Ingenaaid. 32 p. Rijk geïllustreerd. Eerste druk. Kreukje. € 60

¶ Tweemaal citeert Fournier in deze uitgave uit de roman *De bekentenis van de heer K.* (1985).

Met door Brakman beschreven en gesigneerd kaartje, twintig regels, gericht aan 'Beste Tom', over de gedichten van Van Deel, een meegestuurde foto en deze uitgave: '[...] Ik heb altijd t gevoel bij jouw poëzie dat me het juiste woord ontbreekt [...] Vermoedelijk vertel ik met grote enforce dat ik nooit iets anders drink dan vruchtensap [...] wat had ik graag de tekening op pag 23 op mijn omslag gehad. Mijn leven bestaat uit gemiste kansen'.

Met originele kleurenfoto van een gesticulerende Brakman, met glas jus d'orange, in gesprek met Paul de Wispelaere, op welke achterzijde door Van Deel is geschreven: 'Promotie Vervaeck | Antwerpen '89'.

78 **(S. Vestdijk & Willem Brakman)** *Vestdijk & Brakman.* [Maassluis]: Hans Visser, [mei] 1993. 153 x 196 mm. Gelijmd. (4) p. Vervaardigd in een minieme oplage. Eerste druk. € 50

¶ Eenvoudige privé-uitgave van het gedicht 'Het geroofde lam' van Vestdijk met een kleurenfoto van het schilderij dat Brakman er ooit bij maakte.

Met door Brakman beschreven en gesigneerd kaartje, 21 regels en een tekeningetje, gericht aan 'Beste Tom', over deze uitgave, een tekening van Brakman die in het bezit is van Van Deel, een optreden in Utrecht en een uitstapje: '[...] voorlopig ga ik maar eens naar Texel om wat rotganzen te tellen [...]'.

79 **(S. Vestdijk & Willem Brakman)** *Vestdijk & Brakman.* [Maassluis]: Hans Visser, [mei] 1993. 153 x 196 mm. Gelijmd. (4) p. Vervaardigd in een minieme oplage. Eerste druk. Iets gekreukt. € 30

¶ Met door Hans Visser getypte en gesigneerde brief, 26 regels, gericht aan 'Beste Tom', over deze uitgave, het in Vancouver gevonden schilderij en Brakmans reactie bij het zien van dit paneel.

80 **Tom van Deel** *Allemachtig, wat een belastend verhaal is dat zeg!.* (Enschede): Stichting Literaire Manifestaties Enschede, (november 1996). 211 x 141 mm. Geniet met omslag. 20 p. Gedrukt in een oplage van 150 exemplaren. Eerste druk. Rug iets verschoten. € 20

¶ Nummer I van de oplage.

81 **(Willem Brakman)** *Lyra.* Jaargang 3, aflevering 14. (Harderwijk: Apollo Nederland, september 1998.) 280 x 200 mm. Geniet. 36 p. Gedrukt in ca. 750 exemplaren. Rijk geïllustreerd. Eerste druk. € 35

¶ Losse aflevering van dit culturele tijdschrift. Themanummer over Willem Brakman.

Met door Brakman beschreven en gesigneerd kaartje, elf regels, gericht aan 'Beste Tom', over een bezoek aan Amsterdam en bijgaand tijdschrift.

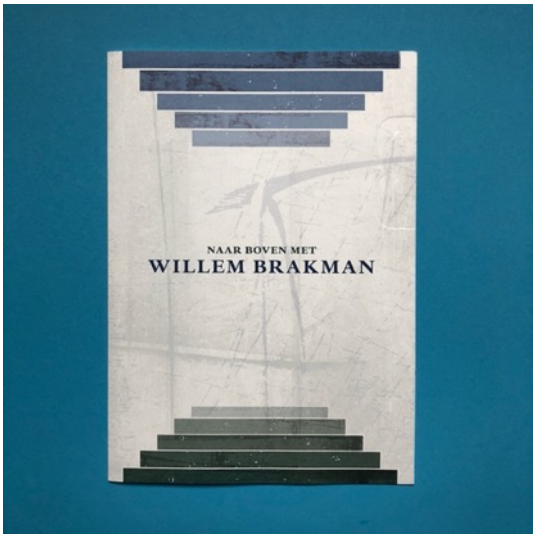

82 **J.H. Snijder** *Brakman en de zee.* [Leiderdorp]: eigen beheer, [oktober 2010]. 195 x 181 mm. Gelijmd. 84 p. Vervaardigd in een kleine oplage. Geïllustreerd. Eerste druk. € 20

¶ Met door J.H. Snijder getypte en gesigneerde brief, zeventien regels, gericht aan 'Zeer geachte heer van Deel', over deze uitgave.

83 **J.H. Snijder** *Brakman en de dieren. Tweede deel.* [Leiderdorp]: eigen beheer, (september 2011). 209 x 168 mm. Gelijmd. 58 p. Vervaardigd in een kleine oplage. Geïllustreerd. Eerste druk. Vlekje. € 20

¶ Met door J.H. Snijder beschreven en gesigneerd kaartje, elf regels, gericht aan 'Zeer geachte heer van Deel', over deze uitgave.

84 **Arjan Peters** *Naar boven met Willem Brakman.* (Enschede: Stichting Kunstwerk Willem Brakman, oktober 2015.) 280 x 200 mm. Vouwblad. Gedrukt op 250 grams Biotop in een oplage van 99 exemplaren. Geïllustreerd. Eerste druk. € 15

¶ Nummer 42 van 99 genummerde en gesigneerde exemplaren.

NAWOORD

De in 2019 overleden dichter en criticus T. van Deel was een van de weinige intimi van de schrijver Willem Brakman. Honderden brieven wisselden zij en vanaf 1966 tot aan zijn dood in 2008 schreef Brakman voor in elk net verschenen boek een vriendschappelijke opdracht voor Van Deel.

In *Een ongeneeslijk heimwee. Leven en werk van Willem Brakman* omschrijft biograaf Nico Keuning Tom van Deel als 'een ideale lezer'. Van Deel behoorde niet alleen tot de allereerste lezers van Brakmans nieuwe boeken, maar hij las en bekritiseerde ook de eerste versies. Als dank ontving hij van Brakmans bibliofiele uitgaven meer dan eens nummer 1 of I van de oplage. Tom van Deel is bovendien een van de weinigen aan wie Brakman een boek in druk heeft opgedragen.

Bij de presentatie van Keunings biografie vertelde Van Deels ex-echtgenote Marjoleine de Vos in een toespraak dat zij en haar toenmalige man voor elke situatie wel een toepasselijk Brakman-citaat paraat hadden. En: 'In mijn herinnering heeft Tom mij diverse boeken van Brakman min of meer naverteld om mij iets duidelijk te maken over hemzelf en soms ook wel over zijn gevoelens'.

Brakmans opdrachten aan Van Deel zijn in er vele soorten en maten: sommige beslaan een volle pagina, andere zijn mysterieus en kort, enkele zijn verrijkt met een "Brakmannetje" (een getekend zelfportret) en dan zijn er nog de vermakelijke gelegenheidskwatrijnen en sonnetten die Brakman op een paar Franse titels noteerde.

Bij het beschrijven heb ik alles gelaten zoals het was. De vroege in linnen gebonden uitgaven zijn nog steeds in kristalpapier gewikkeld. De uitnodigingen, notitievelletjes, originele foto's, ansichten en briefkaarten van de auteur heb ik in de boeken laten zitten. De catalogus is chronologisch opgezet: indien dat met zekerheid te zeggen viel, heb ik in de beschrijving ook de maand van verschijnen opgenomen. Tot slot heb ik dankbaar geciteerd uit een opstel waarin Tom van Deel handgeschreven opdrachten van Brakman aan hemzelf toelicht.

COLOFON

Catalogus 17 *1 oktober 2020*
Inleiding *© A.H.J. Dautzenberg*
Tekst en beeld *Nick ter Wal*
Vignet *Olivia Ettema*
Lettertype *Avenir*

Adres *Hereweg 134, 9722 AA, Groningen*
Telefoon *06-41909324*
IBAN *NL08TRIO0379619288*
KVK *73792640*
BTW *NL002164220B81*

Web *www.artistiekbureau.com*
Mail *info@artistiekbureau.com*